

“Davaya konu uyuşmazlık, 5434 sayılı Kanunun ek 82. maddesinin birinci fıkrasının b bendine atıf yapılmak suretiyle davacının son defa 4/1-c kapsamında çalışmadığından bahisle emekli ikramiyesine hak kazanıp kazanamayacağına ilişkin değerlendirme yapılmasını gerektirmektedir.

Anılan düzenleme ile 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olarak çalışmaya başlayanlardan Kanunun diğer bentleri kapsamında da çalışması olanlara son defa 4/1-c kapsamında çalışmaları halinde emekli ikramiyesi ödeneceğini hüküm altına almaktadır. Ancak bu kuralın süreç içerisinde nasıl dönüşüm geçirdiğine bakılması gerekmektedir. Zira emekli ikramiyesi ödemesinde son defa çalışılan sigortalılık halinin ya da tabi olunan kanunun esas alınması hususu birden fazla defa mevzuat düzenlemesine ve yargı kararlarına konu olmuştur.

İlk olarak 2829 sayılı Kanunun 12. maddesi hükmüne istinaden son defa T.C. Emekli Sandığına tabi görevlerden emekliye ayrılanların 5434 sayılı Kanuna tabi geçen hizmetlerine (memuriyet hizmet sürelerine) karşılık emeklilik ikramiyesi verilmekte iken, Anayasa Mahkemesi 05.06.2009 tarihli ve 27249 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 05.02.2009 tarih ve E.: 2005/40, K.: 2009/17 sayılı Kararı ile 2829 sayılı Kanunun 12. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Son defa T.C. Emekli Sandığına tabi görevlerden emekliye ayrılan ve” ibaresini iptal etmiştir.

Anılan iptal kararı üzerine 01.06.2006 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe giren ve 19.06.2010 tarihli ve 27616 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5997 sayılı Kanunun 14. maddesi ile benzeri bir düzenlemeye gidilerek; 5434 sayılı Kanunun 89. maddesinin birinci fıkrası; “...Son defa bu Kanun veya 5510 sayılı Kanunun geçici 4. maddesi hükümlerinin uygulanmasını gerektiren görevlerde çalışmakta iken emekliye ayrılan ve kendilerine mülga 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanunun 8. maddesi uyarınca birleştirilen hizmet süreleri üzerinden aylık bağlananlara ise, bu Kanuna tabi daire, kuruluş ve ortaklıklarda prim veya kesenek ödemek suretiyle geçen hizmet sürelerinin toplamı üzerinden bu madde hükümlerine göre emekli ikramiyesi ödenir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesinin 09.07.2011 tarihli ve 27989 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 12.05.2011 tarih ve E.:2010/81, K.:2011/78 sayılı kararı ile, anılan 14. maddeyle, 5434 sayılı Kanununun 89. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan; “Son defa bu Kanun veya 5510 sayılı Kanunun geçici 4. maddesi hükümlerinin uygulanmasını gerektiren görevlerde çalışmakta iken emekliye ayrılan ve” bölümünün de Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiş, iptal kararında kararın yürürlüğüne ilişkin olarak herhangi bir süre verilmemiş ve 12.05.2011 tarihli iptal kararı 09.07.2011 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Anayasa Mahkemesi 2829 sayılı Kanunun ilgili hükmünü iptal ettiği ilk kararında eşitlik ilkesine atıfla 2829 sayılı Yasa’da benimsenen sistemle, farklı sosyal güvenlik kuruluşlarındaki hizmet süreleri birleştirilerek emekli olanlara yaşlılık aylığı bağlandığı halde, itiraz konusu ibareyle son defa bağlı olunan sosyal güvenlik kurumuna göre ayırım yapılarak Emekli Sandığına tabi görevlerden emekliye ayrılmayanlara, 5434 sayılı Yasa’ya tabi çalışma süreleri için emekli ikramiyesi ödenmemesinin Anayasanın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi, adil sonuçlar doğurmadığından 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine de aykırı olduğunu belirtmiştir. Anılan iptal kararı sonrasında bu defa 5434 sayılı Kanunun 89. maddesinde yapılan düzenlemeyi de yukarıdaki karara konu kural ile kapsam ve içerik

yönünden aynı nitelikte olduğu tespitini yaparak Anayasanın 153. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesi, hukuk devleti ilkesini düzenlemektedir. Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da vurgulandığı üzere, Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, kanunların üstünde, kanun koyucunun da uyması gereken Anayasa ve temel hukuk ilkelerinin bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10. maddesinin ilk fıkrasında herkesin farklı sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, son fıkrasında da Devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda oldukları belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararlarında eşitlik ilkesinin amacının, aynı hukuksal durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemek olduğu, bu ilkeyle aynı durumda olan kişilere ayrı kuralların uygulanmasının yasaklandığı vurgulanmış; aynı hukuksal durumların aynı, farklı hukuksal durumların farklı kurallara bağlanması durumunda Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesinin zedelenmeyeceği de belirtilmiştir.

Anayasamızda yer almayan ve fakat Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. maddesinde düzenlenen "Ayrımcılık yasağı" ilkesi, eşitlik ilkesine dayanan ve onu tamamlayan bir ilkedir. Sözleşme'de yer alan madde metninde; Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanmanın cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanacağı hükme bağlanmıştır. Ayrımcılık yasağı ile ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin konuya ilişkin içtihatları ile ortaya çıkan tanıma göre; bir muamelede ortaya çıkan farklılık, nesnel ve makul bir haklılığa sahip değilse, meşru bir amaç izlemiyorsa veya kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç orantılı değilse, ayrımcılık söz konusudur.

Anayasa Mahkemesi kararlarında ayrımcılığın, nesnel ve makul bir gerekçe olmaksızın konuyla ilgili olarak benzer durumda olanlara farklı muamele edilmesi olarak tanımlandığı görülmektedir. Mahkemece, ayrımcılık yasağının ihlaline yönelik soyut iddialar tek başına değerlendirilmemekte; bu iddialar mutlaka Anayasa veya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle birlikte ele alınmaktadır. Temel bir hak ya da özgürlük ihlal edilmemiş olsa da Anayasa Mahkemesi tarafından o hakla ilgili sergilenen ayrımcı tutumun, eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılabilmektedir.

Anayasa'nın 35. maddesinde "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvence altına alınmıştır.

DEĞERLENDİRME;

Uyuşmazlıkta, davacının 5510 sayılı Kanunun 4/1-(c) bendi kapsamındaki görevinden sonra aynı Kanunun 4/1-(a) bendi kapsamında çalışmaya başladığı ve anılan bent kapsamında

çalışmakta iken Kurum kayıtlarına 30.10.2024 tarihinde geçen bila tarihli dilekçesi ile tarafına aylık bağlanması talebinde bulunduğu, talebi üzerine, 14.11.2024 tarihli ve 441675 sayılı işlem ile toplam 25 yıl 5 ay 8 gün hizmet dökümüne karşılık 01.11.2024 tarihinden geçerli olmak üzere 5510 sayılı Kanunun geçici 2. maddesi hükmü uyarınca aynı Kanunun 4/1-(c) bendi kapsamında yaşlılık aylığı bağlandığı, aylık bağlandığı sırada son defa 5510 sayılı Kanunun 4/1-(c) bendi kapsamında çalışmaması nedeniyle emekli ikramiyesi ödenmediği anlaşılmaktadır.

5434 sayılı Kanunun Ek 82. maddesindeki düzenlemenin daha önce Anayasa Mahkemesince iptal ile iki düzenleme ile kapsam ve içerik yönünden aynı nitelikte olduğu açıktır. "Son defa devlet memuru olma" şartını işaret eden iki hükmün Anayasa Mahkemesi tarafından hukuk devleti ilkesi ve eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiği gerekçesi ile iki defa iptal edildiği göz önüne alındığında yürürlükteki mevcut hükmün de hukuka uygunluğundan söz edilemeyeceği açıktır.

İtiraza konu "aylık bağlandığı sırada uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışmamakla birlikte,.. " ibaresi açısından; aylık bağlanmasının, 5510 sayılı Kanun sistemi içerisinde kural olarak uzun vadeli sigorta kollarına tabi bir çalışmanın sona ermesini zorunlu kıldığı, sigortalının yaşlılık aylığına hak kazanabilmesi için fiilen çalışmasının son bulmuş olmasının arandığı, bu nedenle aylık bağlandığı anda uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışılmamasının, istisnai haller dışında tüm emekliler bakımından zaten gerçekleşen ve hukuki bir ayırt edicilik taşımayan bir durum olduğu, buna rağmen 5434 sayılı Kanunun Ek 82. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde söz konusu hususun ayrıca ve bağımsız bir şart gibi düzenlendiği, bu düzenleme ile kanun koyucunun, gerçekte hukuki bir gereklilik getirmediği halde, normatif içeriği bulunmayan ve fiilen herkes için geçerli olan bir durumu emekli ikramiyesi hakkının kullanılmasına ilişkin ön koşul haline dönüştürdüğü, bu ibarenin, emeklilik ikramiyesinin ödenmesinde belirleyici unsur olan "son olarak 4/1-(c) kapsamında çalışmış olma" şartını perdeleyen etkisiz bir hüküm olduğu düşünülebilirse de gerçekte ayırıcı bir işlev gördüğü, zira aynı hizmet süresine, aynı kamu görevi geçmişine ve aynı emeklilik koşullarına sahip kişilerin, aylık bağlandığı sırada fiilen çalışmıyor olmalarına rağmen, yalnızca emeklilikten önce tabi oldukları son sigortalılık statüsü esas alınarak farklı hukuki sonuçlara tabi tutulduğu, bu durumun, hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerini ortadan kaldırdığı, kişilerin emeklilik dönemine ilişkin meşru beklentilerini boşa çıkardığı, kazanılmış hak niteliği taşıyan emekli ikramiyesinin kullanılmasını fiilen imkânsız hale getirdiği, bu yönüyle söz konusu ibarenin, normatif bir şart getirmekten ziyade, anayasal eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine aykırı bir sonucu destekleyen bir düzenleme niteliğinde olduğu sonucuna varıldığı değerlendirilmektedir.

Bu itibarla, 5434 sayılı Kanunun Ek 82. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan ve emekli ikramiyesi ödenmesini "aylık bağlandığı sırada uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışmamakla birlikte, son olarak 4/1-(c) kapsamında çalışmış olma" şartına bağlayan düzenlemenin, daha önce Anayasa Mahkemesince iptal edilen kurullarla amaç, kapsam ve sonuçları itibarıyla özdeş olduğu, iptal edilen düzenlemelerde olduğu gibi, kişilerin kamu hizmetinde fiilen ve uzun yıllar boyunca geçen hizmet sürelerine karşılık hak ettikleri emekli ikramiyesinin, yalnızca emeklilik talep anındaki son sigortalılık statüsüne göre farklı muameleye tabi tutulmasına yol açtığı, bu yönüyle aynı hukuksal durumda bulunan kişiler arasında nesnel ve makul bir gerekçeye dayanmayan bir ayırım yarattığı, sosyal güvenlik hakkının özüne dokunacak şekilde mülkiyet hakkını sınırladığı, hukuk güvenliği ve belirlilik ilkelerini zedelediği, bireylerin emeklilik

haklarına ilişkin meşru beklentilerini ortadan kaldırdığı, bu haliyle Anayasanın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi ile 10. maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesine açıkça aykırılık teşkil ettiği değerlendirilmektedir.

Öte yandan, sosyal güvenlik sisteminin temel amaçlarından birinin, sigortalıların çalışma hayatları boyunca kamu hizmetine sundukları emeğin karşılığını adil ve öngörülebilir bir şekilde güvence altına almak olduğu, emekli ikramiyesinin de bu sistem içerisinde yalnızca bir mali ödeme değil, uzun yıllar süren kamu hizmetinin karşılığı olarak kazanılmış bir hak niteliği taşıdığı, bu hakkın kullanılmasının, kişilerin emeklilik talebi sırasında fiilen çalıştıkları sigortalılık statüsüne bağlanmasının, ölçülülük ilkesine aykırı şekilde ağır ve orantısız bir sonuç doğurduğu, Anayasa Mahkemesinin önceki iptal kararlarında açıkça vurguladığı üzere, aynı hizmet sürelerine sahip kişilere farklı kurallar uygulanmasının sosyal devlet ilkesini zayıflattığı, kamu yararı ile bireyin mülkiyet ve sosyal güvenlik hakkı arasında adil bir denge kurulmasını engellediği, dolayısıyla 5434 sayılı Kanunun Ek 82. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan söz konusu şartın, Anayasanın 2., 10., 35., 49. ve 60. maddelerine aykırı olduğu kanaatine varılmıştır.

SONUÇ VE İSTEM:

Yukarıda açıklanan nedenlerle, Anayasanın 152. maddesinin birinci fıkrası ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 40. maddesi uyarınca, bir davaya bakmakta olan mahkeme, taraflardan birinin ileri sürdüğü Anayasaya aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa kendisini bu kanıya götüren görüşünü açıklayan kararı ile Anayasa Mahkemesine başvurması öngörüldüğünden ve bakılan davada uygulanacak olan; 5434 sayılı Kanun'un ek 82. Maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan "aylık bağlandığı sırada uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışmamakla birlikte,..." ibaresi ile aynı bentte yer alan "son olarak" ibaresinin, Anayasa'nın 2., 10., 35., 49. ve 60. maddelerine aykırı olduğu kanaatine varıldığından, anılan kuralın belirtilen sebeplerle yahut 6216 sayılı Kanununun 43/3. maddesi kapsamında değerlendirilebilecek başka nedenlerle iptaline karar verilmesi talebiyle itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, dava dosyasının ve karara dayanak görüşme tutanağının onaylı bir örneği ile iş bu kararın aslının Anayasa Mahkemesine gönderilmesine, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar 5 ay süreyle davanın geri bırakılmasına, bu süre içerisinde Anayasa Mahkemesi'nce bir karar verilmemesi halinde, mevcut mevzuat hükümleri ile dosyadaki bilgi ve belgelere göre davanın görülmesine, kararın bir örneğinin taraflara tebliğine, 31/12/2025 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."